

mgr Paweł Trzaskowski

Wydział Polonistyki, Instytut Polonistyki Stosowanej

Kontakt: trzaskowski@gmail.com, 792 499 045

Tytuł dysertacji: Hejt w komentarzach internetowych – pragmalingwistyczna analiza zjawiska

Promotor: dr hab. Anna Cegiela, prof. UW

Streszczenie

W mojej pracy podejmuję próbę opisanie nieetycznego języka w komentarzach polskich użytkowników zamieszczanych na popularnych portalach internetowych, który zgodnie z uzusem nazywam „hejtem”. Zajmuję się „nieetycznym językiem komentarzy”, a nie „językiem komentarzy w ogóle”, ponieważ nie we wszystkich wypowiedziach tego typu naruszane są zasady etyki słowa. Celowo nie piszę też o „agresywnym języku komentarzy”, ponieważ nie w każdej nieetycznej wypowiedzi jest agresja. Nieetyczny komentarz wyrządza krzywdę, ale jego autor nie musi w tym celu łamać zasad kultury słowa. Jeśli nadawca nieetycznej wypowiedzi krzywdzi nią intencjonalnie, to jego działalność może być przejawem przemocy językowej.

Uznając, że ściśle lingwistyczny opis samego języka byłby niewystarczający do trafnego uchwycenia zjawiska hejtu (pokazywałby tylko, jak hejt wygląda, ale nie objaśniałby, dlaczego i jak powstał oraz jaki jest jego cel i skutek), zdecydowałem się na opis pragmalingwistyczny, w którym uwzględnia się także elementy pozajęzykowe, między innymi relacje między nadawcą, adresatem i odbiorcą, illokucyjny i perlokucyjny charakter wypowiedzi oraz kontekst komunikacyjny.

Na opis hejtu w mojej dysertacji składa się osiem rozdziałów. W rozdziale I przedstawiam przedmiot badania, którego dotyczy ta rozprawa. Wyjaśniam, dlaczego podjąłem próbę opisanie hejtu w komentarzach internetowych. Hejt to przykład nieetycznego języka, który ma pewne cechy rytualnego zawstydzania, jest przez to podobny do samosądu. Proponuję identyfikowanie hejtu za pomocą kryterium pogardy – jeśli po przeczytaniu komentarza bądź grupy komentarzy odbiorca skłonny jest myśleć o opisanej osobie gorzej, z pogardą – wtedy takie wypowiedzi należy klasyfikować jako hejt. Ponadto w rozdziale I przedstawiam rozpoznane przeze mnie cechy charakterystyczne internetowego hejtu.

W rozdziale II omawiam niektóre polskie badania poświęcone językowi Internetu i internautów. W drugiej części tego rozdziału zamieszczam definicje hejtu sformułowane przez innych badaczy.

W rozdziale III prezentuję założenia metodologiczne, którymi posłużyłem się do przeprowadzenia analizy hejtu. Uważam, że zjawisko to nie może być badane tylko z perspektywy lingwistyki. Aby dobrze przedstawić złożoność problemu hejtu, potrzebne jest szersze, funkcjonalno-pragmatyczne podejście, takie jak krytyczna analiza dyskursu. W tym rozdziale opisuję główne założenia najważniejszych szkół KAD oraz wyjaśniam, w jaki sposób odnoszę się do nich w kolejnych częściach tej dysertacji.

W rozdziale IV opisuję etymologię słowa „hejt” – staram się dowieść, że leksem ten nie jest ani synonimem wyrazu „nienawiść”, ani nie oznacza tego samego, co „mowa nienawiści”. „Hejt” w języku polskim to słowo o odrębnym znaczeniu, określające typ ataku słownego w Internecie. Rozdział rozpoczynam od opisanie, w jaki sposób „nienawiść” oraz „mowa nienawiści” funkcjonują w polszczyźnie. Następnie przedstawiam wyniki badania korpusowego, które pokazuje różnice w użyciu leksemów „hejt” oraz „nienawiść”. Kolejny fragment to analiza polskich i angielskich definicji słownikowych, która pozwoliła wyciągnąć wnioski co do etymologii słowa „hejt”.

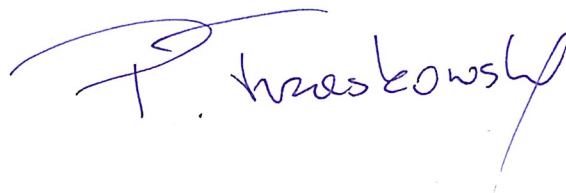
W rozdziale V omawiam związek hejtu z Internetem. Pełen opis hejtu wymaga przedstawienia charakterystyki medium, w którym występuje. Polski Internet (polskojęzyczny, wykorzystywany przede wszystkim przez polskojęzycznego odbiorcę) cechuje właściwy mu zasięg, liczba użytkowników, popularność poszczególnych witryn oraz podział debaty publicznej. Na kształt polskiego Internetu wpływa regionalna specyfika rozwoju tego medium oraz sytuacja demograficzna, polityczna i geopolityczna kraju. Te czynniki opisuję w pierwszej części tego rozdziału. W drugiej charakteryzuję trzy grupy (rodzaje) komentujących wyszczególniane przez innych badaczy: trolle, trolle polityczne oraz komentujących „autentycznych”.

Rozdział VI tej dysertacji zawiera wyniki analizy ponad 8000 komentarzy internetowych. Omawiam kryteria, które decydowały o wyborze materiałów do badania, a następnie przedstawiam pragmatyczną analizę hejtu. Opisuję systemowe i tekstowe sposoby wartościowania w tekście, a także stosowane przez hejterów techniki dyskredytacyjne: prowokację, odwracanie uwagi, etykietowanie, deprecjację i szydzenie. Omawiam też wybierane przez hejterów punkty zaczepienia ataku: brak wiarygodności ich ofiary, jej

zależność, wygląd, seksualność, obcość, cynizm i hipokryzję. Wprowadzam także własną typologię hejterów, których dzielę na „żartownisiów”, „krzykaczy”, „oburzonych” oraz „informerów”.

W rozdziale VII opisuję hejt jako przejaw przemocy językowej. W hejcie ofiara pozbawiana jest godności, ale hejt wyrządza krzywdę nie tylko bezpośrednio, w relacji hejter – ofiara, lecz także pośrednio, w relacji hejter – odbiorcy. Uniemożliwia bowiem dialog w społeczeństwie, prowadzi do anomii, pokazuje, że godność ludzka to coś, co można bezkarnie atakować. Ze względu na tę szkodliwość oraz brak możliwości obrony ofiary hejt należy rozpatrywać jako formę przemocy, a dokładniej jako przemoc językową.

Ostatni rozdział tej pracy poświęcam działaniom, które mogą zostać podjęte, aby przeciwdziałać hejtowi. Wydaje się, że największy wpływ na poziom debaty na portalach mają ich administratorzy i moderatorzy. Mogą wpłynąć na język swoich użytkowników przez wyznaczenie wzorca komunikacji, wprowadzanie odpowiednich regulaminów, konsekwentną moderację, ograniczenie liczby komentarzy czy wprowadzenie systemu nagród i kar dla swoich użytkowników.

P. Kraszkowski